

dohlédacímú. Úřad rozhodne v rámci podaného odvolání, má však právo a povinnost současně zkoumat, zda rozpočet vyhovuje ustanovením zákonným vůbec. A tak zákon sám, zase na základě špatných zkušeností, byl na konec nucen uznati rozdíly majetkové a poskytnout poplatníkovi aspoň prostředek obrany proti hospodářství obecní většiny. A poplatník, jenž sám v obci volebního práva nemá, tím více a spíše očekávati bude ochranu od úřadu vyššího a v úředním zasahování spatřovati bude vítané dobrodiní. Úřad bude tím vyšším dozorcem a účetním, jenž rozpočet obecní ještě jednou přepočte, k úřadu obrátí se poplatník s větší důvěrou, než ku svým spoluobčanům z obecního zastupitelstva, protože, nemaje volebního práva v obci, když v ní nebydlí, nestaral se o osobnosti zvolených. A tak spoluvláda občanů v obci končiti bude větší důvěrou k úřadu vyššímu, v jehož čele podle příštího zřízení župního a okresního bude státní úředník z povolání. Stát bude mít větší důvěru než samospráva a tento účinek převahy moci ústřední nemusí vykonávat vždy vliv příznivý. —

LITERATURA.

Část všeobecná.

Gál Alexander, *Die Summa legum brevis, levis et utilis des sogenannten Doctor Raymundus von Wiener-Neustadt*, Weimar, 1926. Erster Halbband, str. 406. Profesor vídeňské university vydává zajímavou právní památku, na kterou bylo již mnohokrát upozorněno v právních dějinách českých, která však nebyla dosud dostatečně vyčerpána a nebylo jí od našich právních historiků náležitě použito, proto ovšem, že nebyla vydána. Proto vydání její přijde vhod i české právní historii. *Summa legum* je právní sbírkou, kompilující různé právní názory a pravidla, užívané v různých skupinách práv ve střední Evropě, spojujíc je zároveň s názory římsko-kanonickými. Obsahuje právo veřejné, líčíc ústavu městskou, právo soukromé, právo procesní i trestní. Právě touto svou povahou nabyla *Summa* velkého významu v současném právním řádu a stala se náhradou v době nadostatečné právní kodifikace, zvláště v Polsku.

V prvním dílu autor vydává prvé dvě knihy *Summy* a opatřuje vydání obsáhlým úvodem (str. I—II8). Úvod zabývá se dějinami textu, prameny a původem *Summy*. V kapitole prvé popisuje jednotlivé zachované texty. Vidíme tu, že *Summa* zachovala se v textech, vyskytajících se v Rakousích, v Německu, na Moravě (v Olomuci), na Slovensku (v Bratislavě) a v Polsku. Již z tohoto rozšíření textů možno souditi na význam této právní památky. V kapitole druhé

zabývá se zjištěním genealogie textů. Sestavuje tu tabulku objasňující vzájemný poměr jednotlivých textů a dochází k závěru odchylnému, než bylo dosud vlivem bádání Tomaschkova. Pokládá totiž rukopis, nalézající se ve státní knihovně bavorské za rukopis nejvíce se blížící původnímu textu. V kapitole třetí probírá autor poměr Summy k středověké literatuře právnické, zvláště římsko-kanonické, porovnává jednotlivé části, shledává zvláště zajímavé shody mezi názory Aegidia o nauce o státu a Summon. Pro nás opět je velmi zajímavý rozbor mezi Summou a Tripartitem. Tomaschek konstatoval podobnosti a tvrdil, že Tripartitum čerpalo ze Summy. Gál naopak dokazuje, že Tripartitum čerpalo přímo z právních sbírek římských a kanonických a nikoli prostředně ze Summy. V tomto směru ovšem není výsledek bádání autorova novým, jak by se podle autorova líčení zdálo. Spisovatel naprosto nepřihlédl k dílu Kadlecova o Tripartitu již r. 1902 vydaném, kde Kadlec na str. 35 až 47 ukázal daleko podrobněji a přesvědčivěji (zvl. na str. 43), že Tripartitum ze Summy přímo nečerpalo. Ale i když nelze prominouti autoru, že právě tak jako jiní badatelé maďarští úplně nedbal výsledků práce české, ač vyzbrojen byl dostatečně znalostmi jazykovými, tím více jest vyztknouti, že nedbal ani spisů maďarských a nepokusil se, aby jich dosáhl. Neboť i maďarský badatel Schiller ve spise: *A hármaskönyv egyik állítólagos föforrasarol* r. 1908 došel k témuž mínění jako dříve Kadlec, ač Kadlecova díla ovšem rovněž neznal a necitoval. Gál dílo toto sice cituje na str. 6 v pozn. 12., ale jinak k němu nepřihlédl. Zůstává tudíž po této stránce tím spíše na místě výtku, kterou učinil Kadlec Schillerovi, referuje o výše zmíněném jeho díle (Sborník, IX., 329—330) i o díle Gálově.

Kapitola další řeší poměr mezi Summou a mezi právními prameny německými a zvláště mezi Městským právem Vídeňského Nového města. Dosud panovalo mínění, že Summa značně z těchto pramenů čerpala. Gál naproti tomu pronáší domněnku, že teprve v pozdějších komentovaných textech vyskytají se doplňky čerpané z pramenů německo-právních. I pokud jde o poměr Summy k právu Vídeňského Nového města je odchylného mínění než Tomaschek. Tomaschek tvrdil, že Summa je rozhodně dřívější a že zmíněné městské právo čerpalo z ní. Gál naopak tvrdí, že dal by se tu nalézti společný pramen jak pro Summu, tak pro městské právo Vídeňského Nového města. Je to t. zv. Summa Hostiensis. Podle autora se však zdá, že tyto společné části byly teprve později k Summě přidány a tak vznikly podobnosti mezi ní a právem Vídeňského Nového města.

Rozhodně nejzajímavější je kapitola pátá, která soustřeďuje v sobě jádro nových názorů autorových o Summě. Autor tu řeší poměr Summy k ustanovením, které jsou původu polskosaského. Stručně shrnuto, autor tu prohlašuje, že velká část obsahu Summy čerpána je z těchto právních norem, které platily v Polsku. Líčí jednotlivé

partie manželského práva majetkového, práva dědického a práva věcného. Uvádí shody mezi předpisy Summy a polským právem městským i zemským a vyzdvihuje, že podobných předpisů v zemích rakouských nebylo a nikdy tu neplatily. Je pochopitelné pak, že autor v kapitole páté o autoru a původu Summy činí závěr, který liší se od dosavadních názorů. Autor naprosto popírá, že by spisovatel Summy byl původu ze zemí rakouských. Podle obsahu a podle celého rázu sbírky soudí, že sbírka vznikla v Polsku. V tom dává mu za pravdu i pozdější přijetí Summy do statutu Laskiego. Pokud jde o dobu vzniku, autor prohlašuje, že Summa vznikla pravděpodobně koncem stol. 14. aneb začátkem století 15.

V dalším, jak zmíněno, autor vydal dosud jen dvě knihy Summy a to tekst latinský a německý překlad se všemi varianty.

Ač Gálův rozbor tak důležité právní památky, jako je Summa, je velmi zajímavý a je jistě originelním, přece nás plně neuspokojuje. Autor, jak výše zmíněno, nevyčerpal ani literatury o Summě, zvláště ne české. Když se autor však zabýval vylíčením poměru Summy ku středověké právní literatuře, jistě neměl také opomenouti otázku tak důležitou, jakou jest poměr Summy k právní knize písaře Jana. Brněnský Schöppenbuch svým významem není pozadu za Summou, hledíme-li k jeho pozdějšímu významu pro země české. Již několikrát bylo upozorněno ze strany českých badatelů na poměr těchto dvou sbírek, dosud však osvětlen nebyl. Autor vůbec se ho nedotkl, protože nezná ani prací Ottových. Zůstává tudíž tento úkol badatelům českým, až bude Summa vydána celá. S otázkou touto souvisí i druhá, rovněž nevyřešená. Při zkoumání původu právních norem v Summě u srovnání s právními normami polskými, autor nejen že nevyčerpal plně pramenů polského práva, nýbrž zůstala mu nepřístupnými základní díla o soukromém právu polském (na př. Dąbkowskiého. *Prawo prywatne polskie I., II.*). Ale nad to ještě shledáváme důležitější nedostatek v tom, že autor neporovnal leckteré názory soukromého práva českého s názory vyslovenými v Summě. Byl by tu došel k zajímavým závěrům. A to nejen pokud jde o manželské právo majetkové, jak namátkou sám upozornil (str. 80), ale i v právu dědickém, kde na př. vyloučení ascendentů z posloupnosti zcela jasně v českém právu dědickém je vysloveno. I v jiných podrobnostech (na př. při darování na případ smrti) byl by shledal velké podobnosti. Byl by potom mohl snáze snad vysvětliti, proč vyskytají se tak velké podobnosti mezi obligačním právem českým a v Summě obsaženým, o nichž se zmiňuje na str. 107. Můžeme tu vysloviti tyto pochybnosti, aniž bychom měli plného textu Summy po ruce. Neubíráme tím ovšem naprosto na významu vydání této právní památky, zvláště je-li provedeno metodou tak kritickou, jakou učinil autor. Jistě že vydání její podníti další bádání právního vývoje v našich zemích. Rauscher.

Právo církevní.

Hobza Antoine, *Questions de droit international concernant les religions*. Paris 1925. Str. 52

Jsou to přednášky, které měl profesor Hobza na Académie de droit international v Haagu zejména o zajímavé otázce ochrany náboženských minorit s hlediska mezinárodního práva, která posud nebyla v celistvosti literárně prozkoumána. Hobza splnil svůj úkol velmi pěkným způsobem, plným bystrých postřehů. V úvodu poukazuje na tři otázky důležité v mezinárodním právu, a to na svobodu svědomí a kultu i ochranu náboženských zřízení, na problém ochrany náboženských menšin a na význam náboženských společností vůbec. První dva směry vykazují více právní, třetí převahou element politický.

Po historickém přehledu mezinárodních ustanovení v obou vytyčených právních směrech, a to od Westfálského míru až do ukončení světové války, probírá se zvláště ochrana náboženských menšin. Hobza podává sám na konci svých jasných vývodů resumé. Myšlenka ochrany náboženských menšin vznikla v Turecku, což se vysvětluje významem náboženství na Východě. Tato ochrana předpokládá, že stát uznává státní církev, státní náboženství neb alespoň národní kult. Poněvadž však církev a národnost jsou na Východě úzce spjaté, znamená ochrana náboženských menšin vlastně ochranu národností. Na Západě, zejména v centrální Evropě je situace jiná, neboť v témž národě jsou příslušníci různých náboženských společností čili táž konfese má příslušníky v různých národnostech. Konfesní většina bývá zde v určitém národě pravidelnou a vyvolává zvolna úplnou svobodu svědomí, rovnost kultův a sesvětštění státu. Kde tyto zásady vítězí, tam ochrana náboženských menšin je zcela zbytečná, neboť je logicky nemožná. Kde musejí náboženské menšiny býti zvláště chráněny, tam státní vývoj se opozdil. Ochrana menšin je právním ústavem prozatímním a taký stav musí časem ustoupiti svobodě svědomí a kultu. Minoritní ochrana jest jen tam vysvětlitelná, kde jeden národní kult je posud oficielní, druhý jen menšinový; kde však je více kultův, tam vývoj tíhne k úplnému vyrovnání na poli práva. Rovnost kultu usnadní veřejný život a světový mír, a musí tudíž býti mezinárodně podporována. A takové vyrovnání povede jistě k osvobození světského práva od církevního živlu.

Kamil Henner.

De Walter Joannes, *Magistri Gandulphi Bononiensis sententiarum libri quatuor*. Vídeň-Vratislava, 1924. Str. CXXXI. a 655.

Walter, profesor církevních dějin na universitě v Rostokách v Německu, vydal s velikou erudicí posud netištěné čtyry knihy *Sentencií boloňského magistra Gandulpha*. O Gandulphovi máme jen sporé zprávy; víme, že náleží 12. století, že působil jako kanonista glos-